

muli, nomine suorum principalium facientes contractus usurarios, vel cum autoritate cogendi judicialemissa ad exigenda debita usuraria, secus si solidum simpliciter instanti nutati mittantur ad ea petenda. 2. Famuli, qui pignora recipiunt, vel asservant, aut pecuniam numerant. 3. Qui inquirunt mutuariatos sub usura, & inter eos ac mutuatores formam pacta. 4. Juges, Consiliarii, aliquae Officiales, qui compellunt solvere usuras, vel solutas non repeteat, qui euam ipso factio sunt excommunicati. Secus est de iis, qui majora mala vitanda solidum permittunt usurarios, nisi forte eis tanta impont onera, ut cogant augere usuras, tunc enim sunt causa hujus angimenti.

Ratio: patet supra Tract. 8. Exam. 6. n. 114.
Resp. 8. Usurarius mentalis (de quo num. 67. R. 4. in hoc Exam.) etiam tenetur ad restituendum.

Ratio: Quia possidet alienum.

Resp. 9. Si mutuarius det ex gratitudine, vel amicitia, mutuator vero accipiat, ut debitum ex vi mutui tenetur restituere ratione conscientiae errorum, quamdiu illa durat. Si vero mutuarius det ut debitum, mutuator vero accipiat, ut donum, tenetur restituere, non ratione acceptiois, sed rei acceptae, si rascierit.

1. Pars patet ex Tr. de Conscientia. Secunda ex dictis.

QUÆRÓ IX. Licetne petere mutuum sub usura?

LXXXVII. Resp. Probabilis est, non licere petere mutuum sub usura sine illa necessitate, licere tamen ex ratione, & rationabilis causa petere ab usurario ad id parato. Ita S. Thom. hic art. 4. Cuius ratio, & verba videantur supra Tract. 7. Exam. 7. num. 145. in R. ad 2. Casum.

Sed licetne saltē pecunias apud usurarium depone?

Dico: Si non habes alium, apud quem deponas, non peccas, quia nec direc̄tē, nec indirec̄tē vis damnum tertii, quod cum tanto tuo damno vitare non teneris. Secus si alium habeas, ob rationem oppositam.

QUÆRÓ X. Quæ sunt pœnæ usurariorum?

LXXXVIII. Resp. Sunt variae. 1. Sunt infames. 2. Non admittuntur ad sacramenta Confessionis, aut Communionis, nec ad oblationes altaris. 3. Privantur sepultura Ecclesiastica. 4. Eorum testamento sunt nulla.

Nota tamen his pœnæ solidum subjacerunt usurarios manifestos, qui sunt tales factio vel jure; factio quidem, si nimis in plam usuras exerceant, ut nulla tergiversatione id negare possint; lute vero, si Judicis sententia tales sint declarati, vel per iudeos testes probati, vel sponte coram Judge confessi.

EXAMEN IX.

De Monte Pietatis, Cambio, Contrac̄tu Societatis, Locazione, Conductione, Pignore, Hypotheca, Fidejussione, Transactione, Mandato, Deposito, Commodato, Precario.

QUÆRÓ I. Quod es tuum de his iudicium?

LXXIX. Resp. Juxta ordinem, quid mihi videatur probabilis.

Mons pietatis est summa pecunia, vel cumulus

frumenti aliarumve rerum usu consumptibilium, seu

mutabilium, ex publico arario, vel pietae alicuius

divitis fundatus ad subveniendum, vel mutuandum

(erga pignus, & modicam retributionem) pauperibus, & indigentibus, ne usurarium voragine deglulantur.

Hic Mons est honestus, & licitus, si habeat has

conditions. 1. Ut qui montis curam gerant, pauperibus mutuum potentibus teneantur certam quantitatem dare, ut v. g. tres aureos, vel tres modios triticis. 2. Ut detur solidum ad certum tempus, v. g. annum, vel paulo diuinus; & hoc ideo, ne mox evanesceret, ut alii non possit subveniri. 3. Ut promoniti securitate mutuariatos det sufficiens pignus, ne sit periculum non recipiendi mutatum. 4. Ut mutuariatos quovis mense ultra sortem aliquid partim solvat; non propter mutum. (ut fit in usura) sed pro montis conservatione, ministrorum sustentatione, stipendio, domus reparacione, cistarum, granilarum, serarum, &c. confectione; &c. quae cedunt principali per utilitatem ipsorummet indigentiam mutum accipientem, nec non ministrorum Montis, qui liberos rationum conscribunt pignora, ne corrumpantur, asservant pecunias numerant pro commodo mutuariatos. 5. Si tempore statuo mutuariatos non solvant, ut pignora vendantur justo pretio, (quod fit auctoritate publica) & derrahant solidum id, quod debetur Monti, & Ministris eius, reliquam redetur mutuariato, cuius erat pignus. 6. Ut à mutuariato non appetiatur plus, nisi quod est necesse pro expensis ad conservationem Montis, sine illo luero montis, seu augmento; quia illi excessus darebit vii mutui, & esseget usurarius, quia non appetat ulli titulus, cum indemnitate monti, & ministris aliunde consulunt sit, ut supponitur, & consequenter fieret mons impie-

ta. LXXX. *Cambium* est permutatio pecunia pro pecunia inter Capsorem & Capsarium. Differat mutuo, quia in eo per se debet aliquantisper expediti soluto: in cambio vero potest permutari pecunia praesens pro praesenti, & dilatio temporis in eo se habet per accidentem. Item cambium potest fieri in sola pecunia, mutum vero etiam in olio, tritico, &c.

Dividitur in siccum, seu fictum, & in seale. *Fictum* est ficte, seu apparet Cambium, revera utrum est mutuum palliatum adeoque usurarium, ut si accipiat lucrum præcisæ ratione temporis dilati, & non ratione loci, aliquos tituli. *Realis* est legitima pecuniarum permutatio. Et hoc est duplex. *Unum* manuale, seu minutum, quod pecunia unius formæ permutatur cum pecunia alterius formæ, v. g. aurei cum argenteisgrandioribus cum minoribus, veterescum novis. *Aliorum* est locale, quo permutant pecunia praesens pro absente secundum locum. Quod fit duplicit. 1. Si Campori pecuniam presentem det hic, ut Camparius per se, vel per suum correspondentem accipiat eam alibi. 2. Ut pecuniam accipiat hic, & alibi restituit.

Ad justitiam Cambii requiruntur has conditions. 1. Ut caret fraude, & simulatione. 2. Ut nihil accipiat pro sola dilatio. 3. Ut servetur justum pretium, & hoc est, quod taxatum est Lege, vel communi consuetudine, aut prudentum iudicio, consideratis laboribus, industria, periculis, expensis, &c. pecunia enim in cambio se habet ut quadam mera, Primum, quad usum primarium quidem est taxatum, Principi, dum est causa, quad usum usum verò secundarium taxat dicit mode: in quo differt a frumento, in cuius taxatione consideratur omnis ejus usus, & idem tanta licite non potest excedi.

Licitum est, & omni usura etiam virtuali caret Cambium manuale, uti & locale per literas. *Ratio*: Quia quidquid datur in eo ultra sortem, datur ob titulum pratio estimabilem, uti est. 1. Puritas, vel raritas moneta. 2. Labor Camporis in congerenda, asservanda, numeranda omnis generis pecunia, praesertim si officium cambiandi a Republica ei sit impositum, & quidem absque stipendio. 3. Assecutio Camparii de pecunia alibi recipienda. 4. Onus transferendi pecuniam alio. 5. Liberatio à solutione tabellari, & periculo amittendi pecunias in itinere. 6. Lucrum cessans, & damnum emergens. 7. Expensa in famulis, & scribas, &c.

Pecunia cambi variatio circumstantiis potest va-

riari, crescere & decrescere, ut sit in aliis mercibus.

LXXXI. & LXXXII. *Contractus Societatis* est duorum, vel plurium conventio ad conferendum aliquid in commune lucrum & claram juxta proportionem rerum contributum. Fit duobus modis. 1. Ut si societas omnium bonorum quacunque via, & honesto modo, vel titulo obvenientia, sive pro presenti, sive in futurum. 2. Quod magis est in usu, ut si Societas certa rei, ut si plures in certo negotio conveniant ad communem lucrum.

Dictus contractus est licitus, si vestiarum debitis conditionibus, quarum prima est, ut negotiatio, in qua fit societas, sit licita. 2. Ut qui ponit pecuniam, subeat etiam communem periculum juxta illum Regulam juris: Qui sentit communam, sentire, debet & omnis; & contra. 3. Ut juxta arbitrium prudentum undeque que serveat aequitatem & proportionem, tam quod lucri, quam quadam danni partitionem. 4. Ut pecunia sub pacto lucri non debet homini negotiatio non exercenti, quia esset usura ex contractu mutui, & non esset contractus Societas.

Plura de his spectant ad Juristas.

CASUS PRIMUS.

Petrus & Paulus societatem quandam ineunte datis ab uno mille aureis, adhibita ab alio diligenter & industria, non minoris pretii, quam essent pecunia, eo pacto, ut tam lucra quam damna ex æquo dividenter, semper tamen aliqua pars lucri in augmentum societatis accresceret, cumque post aliquo annos capitalis foret magnum, accidit tamen, ut navis mercibus ferre submergitur, nec alii remanserint, quam mille aurei; quibus societas initium sumpsit, & ille, qui eosdem apposuit, repetit illos, nollens amplius societatem continuare, sed alter instat, partem dictorum aureorum sibi esse debitam, que cum toto capitali erat conjuncta, & ab eo indivisa, neque aequum fore, ut sui laboris, & industrie jacturum, ac datum ipso solus patitur.

Queritur. Quia ratione in societatis debet fieri lucri distributio, tum etiam damni recompensatio, quando nullum adest lucrum, vel dependerit capite aucto ppositum?

Existimat aliqui, quod ubi industria, & opera unius equatur in valore pecuniarum alterius, debere ex æquo lucrum dividiri inter ipsos, deducitis expensis, & rebus progressu negotii perditis. Quod si finita societas fortuna adeo adversa existerit, ut omnia perirent, etiam ipsum capitale, tunc neutrum ex sociis teneri ad aliquid reficiendum alteri, cum eterque damnum æquale passus fuerit, unus in aposita pecunia, alter in adhibita industria, que in valore illi æquatur. Sed si in fine societatis nullum reiperatur lucrum, capitale verò salvum maneat, ubi industria unius, & pecunia alterius aequalia erant debere capite illud, inter utrumque socium dividit, dummodo nulla interveretur culpa ejus, qui operam suam adhibuit.

Ratio, in qua potissimum hac sententia stabilitur haec est, quod cum pars in societate eterque contulit, si unus totum, quod contulit, prorsus amitterat, nempe valorem sus industrie & laboris, alter vero reasumatur totum quod apositus, nempe saluum suum capitale, magna est inæqualitas; que repugnat iustæ societatis legibus. *Leg.* Si id quod in principio, & s. Item cujus, ff. Pro socio. *Leg.* Cum duobus, s. Quidam tagariam ead. *tit.*

Confirmatur. Quia si industria unius valet mille aureos, verum evit dicere, quod eterque posuit in societate mille aureos, unus numerata pecunia, alter in opera & labore, quare si lucrum tantum esset dividendum, & non capitale, sequeretur, quod qui apposuit in numismate mille aureos, & lucrum ascenderat ad sexcentos aureos, quod iste habebit in fine mille, & trecentos aureos, conferens autem opera trecentos au-

reos, quæ videtur notabilis aequalitas, cum uterque apposuerit æquale pretium.

Contra tamen sententia prior à Confessariis sequenda est, nempe capitale integrum, quod unus apposuit, si remaneat saluum, & totum lucrum pereat, pertinere ad eum qui illud apposuit, nec teneriaiquid ex eo conferre apponenti operas, nec ad aliquam compensationem damnum, quod ex passus in amissione sui laboris & industrie.

Sum, Quia capitale, cum sit res permanens, possit manere sine lucro, debet eo ipso, quod maneat, manere domino suo, qui illud apposuit, sicut si periret, ipsi periret: non enim per contractum societas amisit, qui illud contulit, verum ipsum dominum, & res qualibet si perit, a domino perit, & si maneat, domino manet. At opera, & industria cum sint res quedam successiva, in fluxu coesistentes non possunt esse sine lucro, quia perirent, & ideo debent perire solidum apponenti illas, tamquam eorum dominio, quia huic periculo, & damno seipsum exposuit, ex vi hujus contractus.

Secundus. Quia dominus pecunia, dupli pericula ex vi societas se offert, uni perdendi pecunia, non alteri amittendi usum negotiandi, & lucrandi ipsum alia via, quatenus tunc illo tempore, quo societas durat, apud ipsum detinetur occupata; nec alii pro tunc ut illa potest. Et ideo ex propria ratione & vi hujus contractus, si pecunia ista apposita pereant ipsi domino apponenti perire debent, & si maneat eidem manere.

Confirmatur. Quia sicut apponens operas, quando nullum succedit lucrum, illas perdit; ita quoque apponens pecunias, ubi nullum contingit lucrum, perdit similiter usum sua pecunia, ex qua, si eam alio negotio, quam societas exponeret, manus forsitan & natura hujus contractus, quam ex communi uso & intentione mercatorum conferens pecunias se extonit non tantum periculo perderi illas suo damno, sed etiam perdendi usum negotiandi, cum eis alii utilitas & fructus, & similiter conferens operas extonit periculo, si nullum eveniat lucrum; perden illas & laborandi in vacum.

Tertio. Quia societas non ordinatur ad acquisitionem, & divisionem pecuniarum, quæ in capite ab initio fuerunt apposita, sed ad solam acquisitionem, & divisionem lucri, ut satis patet. Et ideo si nullum contingat lucrum, nihil debet ex ea recipere aliquis socius, sed eterque frustratur suo usu pecuniarum, emolumento is, qui contulit operarum utilitate is, qui laboravit.

Pro responsione autem ad omnia, quæ à parte adversa adduci possunt: *Notandum* est primum, quod licet in societate ejusdem, & unius rationis, in qua uterque apponit aequales pecunias, & parem industria, si nullum postea adest lucrum, sed aliquid ipsius capitalis maneat, dividit debet ex æquo inter utrumque socium, cum æquale damnum eterque incurrat: in ea tamen societate, in qua unus solidum apposuit pecunias, alter industria, que appellari solet diversarum rationum societas, majori damno se extonit apponens pecunias, quam industria; quia ille sese offert tam periculo perderi pecunias suas, quam etiam damno non utendi illis in aliis negotiis, ex quibus poterat emolumenta aliquod sperare: sed conferens tantam industrias, & operas nulli alteri se offert discrimini, quam frusta laborandi: & hoc probat tam recepta inter mercatores consuetudo, quan natura ipsa contractus hujusce societatis.

Secundum advertendum est: quod cum apponere operas ad societatem, non sit eas locare (diferunt enim maxime societas & locatio) hinc est, quod valor operarum, quas socius confert, non debet estimari absolute, & secundum se, sed in ordine, & respectu ad lucrum ex societate illa eventurum, perennis omnibus circumstantiis temporis, loci, peridia, industrie, laboris & periculi, & illis similibus, soci-

tatem illam concomitantibus: cum enim hujusmodi societas constet ex pecunis appositis ab una parte, & industria, ac labore ex altera parte, ita ut utraque simul concurrat ad commune lucrum, sumendum est operarum labor ex ordine quem habent in tali negotio cum predictis circstantiis ad lucrum illud, quod intenditur.

Ex his facile est argumenta pro prima opinione adducta diluere. *Ad primum* enim dicitur, quod quia iste contractus societas ex propria natura, & usu contrahentium non dirigunt ad acquisitionem, seu communicationem capitalis, sed solius lucri nisi ipsius, qui ipsimet expensas facere debent.

Si non constet, an res conducta perierit casu, vel culpa conductoris tenetur conductor probare suam innocentiam, nisi gravia indica eam testetur, vel nisi frequenter tales res soleant casu periire.

Si constet, incendium casu fortuito, & sine conductoris culpa esse ortum, v. g. per hominem militiam, fulmen, milites, &c. conductor nec tenetur ad damnum compensationem, nec ad pensionem. Teneatur tamen, si ortum sit ex ejus culpa saltem levi. Vide supra de culpa, *Tract. 8. Exam. 6. num. 124.*

Durante tempore locationis non potest locator, ut nec heres eius universalis (cum ille censeatur eadem persona cum defuncto) prohibita expellere conductorem. *Dixi, heres universalis;* quia secus est de successore particulari, *id est,* empte, donatario, legatario, nisi alter conventionem sit.

Excipiuntur aliqui casus. 1. Si inquinilus, seu colonus, sive conductor per biennium non solvit canonom, si locatio fuit facta ad longum tempus, v. g. saltem si 5. annos. 2. Si ipse locator ob supervenientem necessitatem ipsa indiget domino, & non possit aliter sibi providere. 3. Si dominus locata egeat reparacionem, quod velut nulo existente lucro amitteret operas illarum usi, & utilitate privat, ita dominus pecunie, quamvis eam salvam recipiat, usi etiam & utilitate, quam si alibi cum ea negotiaretur, habere possit, similiiter privat.

Si quis urgeat, usum pecunie, ut pecunia est, non distinguunt ab ipsa, & ipsius dominio, cum pecunia secundum se sumpta infrastructa sit, & ideo usus à nobis dici, quod salva pecunia perditur usus eius.

Resp. Quod usus pecunie, ut pecunia est, non distinguunt ab ipsa; usus tamen pecunie, ut ipsa exponitur aliqui negotio, fructifer est, & valet aliquid habet distinctum ab ipsa pecunia, & hunc dicendum est salva pecunia amississe, qui eam constituit in societatem, ex qua nullum perceptit lucrum.

LXXXIII. Locatio, & conductio habent se correlative sicut emptio, & venditio, vel sunt unus contractus, quo alteri conceditur res utenda, vel fruenda constituto certo pretio, vocaturque ex parte concedentis locatio, ex parte accipientis Conductio, sive res sit mobilis, sive immobilia, modo non sit usi, seu uno acto consumptibilis, ut ager, domus, equus, opera hominis, v. g. fabri, pictoris, sartoris, &c. Locare non potest, nisi qui habet plenum dominium rei. Si absque culpa conductoris res conductae superveniant, aliquod vitium, ratione cuius merito eas deserat, v. g. quia domus ruinam minatur, spectris nocturnis infestatur, non teneat conductor solvere pensionem nisi pro eo tempore, quo re conducta fuit usus vel fructus. Vide supra *Tract. 8. Exam. 6. num. 124.* in *Resp.* 4. An eidem dicendum sit, si pestis supervenient, est spectandus est consuetudo loci.

Sterilitas orna non ex culpa conductoris, sed ex temporum injuryia, si est tanta, ut communis hominum illius Regionis opinione judicetur sufficiens, debet obligari solvendam pensionem, vel in tuum, vel in partem nisi antecedentis, vel subsequentis anni fertilitate possit sterilitas compensari. Sterilitatis comparari potest supervenientis bellum, quo agri vastantur, vel impediunt itinerantes, ne hospitium conductum frequentetur, ut alias.

Major fertilitatis pensionem ragulariter non auger, sed standum est contractu facta. *Dixi regulariter,* nam potest augeri in cassi aliquo fortuito extraordinario, non previso, v. g. si per inundationes omnia alia vicinia molendina essent destruta, & tuum ab alio conductum idem multo Majores facit proutus.

Expense facienda pro re locata, vel conservanda,

vel reparanda spectant ad locatorem, nisi aliter sit convenientum, vel aliter obseretur ex consuetudine loci. Et in hoc differt conductor ab usufructuario, & emphyteuta, qui ipsimet expensas facere debent.

Si non constet, an res conducta perierit casu, vel culpa conductoris tenetur conductor probare suam innocentiam, nisi gravia indica eam testetur, vel nisi frequenter tales res soleant casu periire.

Si constet, incendium casu fortuito, & sine conductoris culpa esse ortum, v. g. per hominem militiam, fulmen, milites, &c. conductor nec tenetur ad damnum compensationem, nec ad pensionem. Teneatur tamen, si ortum sit ex ejus culpa saltem levi. Vide supra de culpa, *Tract. 8. Exam. 6. num. 124.*

Durante tempore locationis non potest locator, ut nec heres eius universalis (cum ille censeatur eadem persona cum defuncto) prohibita expellere conductorem. *Dixi, heres universalis;* quia secus est de successore particulari, *id est,* empte, donatario, legatario, nisi alter conventionem sit.

Excipiuntur aliqui casus. 1. Si inquinilus, seu colonus, sive conductor per biennium non solvit canonom, si locatio fuit facta ad longum tempus, v. g. saltem si 5. annos. 2. Si ipse locator ob supervenientem necessitatem ipsa indiget domino, & non possit aliter sibi providere. 3. Si dominus locata egeat reparacionem, quod non egreditur tempore locationis. 4. Si conductor res conducta, v. g. domo abutatur in damnum locatoris, v. g. alendo porcos domum suffodientes, vel etiam sine damno conductoris, attamen perverso, & cum scandalo aliorum, v. g. recipiendo meretrices, aleatores, &c.

LXXXIV. Dic mibi, quid sentias de famulis, & famulibus ante terminum locationis operarum discedentibus, an eis debetur integra meritis istius temporis?

Distinguo: Vel habent justam discedendi causam, vel non? Si habent, debetur eis integra merces quia penes ipsos non stat, quominus conditions implent, & operas suas præstent. Si non habent, non debetur, si dominus ei discussa famili sui patiatur dampnum, quod æquivaleret restanti debito. Et hoc ob *Rationem oppositam.*

Sed debetur merces famulis agrotantibus, aut alia justa causa impeditis?

Dico: Debetur, tum ob eamdem rationem mox datum: *Tum* etiam, quia objectum elocationis operarum in famulis non est tam opus ipsum specificum ac determinatum, quam ipsa obligatio serviendo ad certum tempus; hoc tamen solum verum est, si infinitas non diu duret. Ubi attendenda est consuetudo loci. Certè de alimentis interea præstans ac modicis expensis non dubitatur, sed ad expensas maiores pro curatione factas secluso contractu non videtur esse obligatio justitia, aliquando tamen chartatis.

LXXXV. Pignus & hypotheca potest sumi, vel pro contractu, & sic est actus legitimus, quo creditor in rem debitoris acquirit jus, ut ex ea (etiam vendita) solutionem habere possit, si illa non fiat statuto tempore. Vel pro objecto, seu re oppignorata, que si est mobilis, est pignus, requirique traditionem: si est immobilia, est hypotheca, fitque sola conventione partium sine traditione. Hypotheca *alia* est generalis, *alia* specialis; *alia* expressa, *alia* tacita, de quibus vide *Tract. 8. Exam. 6. num. 124.* in *Resp.* 4. An eidem dicendum sit, si pestis supervenient, est spectandus est consuetudo loci.

Sterilitas orna non ex culpa conductoris, sed ex temporum injuryia, si est tanta, ut communis hominum illius Regionis opinione judicetur sufficiens, debet obligari solvendam pensionem, vel in tuum, vel in partem nisi antecedentis, vel subsequentis anni fertilitate possit sterilitas compensari. Sterilitatis comparari potest supervenientis bellum, quo agri vastantur, vel impediunt itinerantes, ne hospitium conductum frequentetur, ut alias.

Fidejussionis est aliena obligationis in se suscepit, ut deficitum in solvendo debitore principali, ipse teneatur solvere. Conditions ad eam requiriuntur sunt: 1. Ut supponat alium debitorum principalem. 2. Ut non teneatur ad plus quam illa. 3. Ut si illius obligatio inventari invalida, etiam fidejussionis non teneatur. 4. Ut non cogatur solvere, nisi facta prius discussione bonorum debitoris principialis constet, illa non sufficeret.

Fidejussionis in quibusdam casibus potest petere be-

rationem ab hoc onere. 1. si tantum pro certo tempore se obligaverit. 2. Si debitor incipiat bona sua dilapidare. 3. Si petat Regiones longinquas. 4. Si fidejussionis jam longo tempore persistit in ea obligatione, &c.

CASUS SECUNDUS.

Remigius in Episcopum designatus, cum non habeat milles scuta, quibus indigebat ad expeditandas Bullas, petit illa a mercatorum, cum pacto restituendis eadem cum luco cessante intra duos annos, quibus acceptis scivit postea mercator, Remigium non habere alia bona quam Episcopales redditus, & quod si diu vivat, satisfacit ad plenum debito: sed si moriatur ante finitum duorum annorum terminum, nihil erit, unde debita solvantur; adit unum, qui pro mille scutis datis, dicti Remigii vitam assecurat; inde ad annum Remigius effavat animam, peti nunc mercator ab assecuacione vita scuta illa mille, & lucra, aliqui tamen ingeneri eti scupulum, quod contractus ille assecuacionis vita fuerit illicitus.

Queritur, an vita hominis possit sub assecuacione ne cadere?

Negativa probatur primo. Quia vita hominis, et si variis periculis sit exposita, nullo tamet prelio est astimabilis; assecuacion autem circa res tantum versatur, que ultra periculum habebit etiam prelio astimabilem.

Præterea, assecuacion nulli utilitati re publica, vel alicui bono communi inservit, sed soli cupiditati.

Deinde probet etiam occasionem captandæ, ac desiderandæ mortis illius, de cuius vita concertatur, ac ide Sommi Pontifices iure optimo concertationem, seu vulgariter dictas scommisas, quando unus sponte, seu disponit illos cuius vita assecurat, tot annos esse vietur, alter est contra, non esse per totum tempus illud vieturum, prohibuerit sub variis ponitis.

Oppositum tamen sententiam, omnis Theologorum, & jurisprudentiarum schola amplectitur. *Tum* quia est vita hominis absolute, & secundum se non sit prelio nullo astimabilis, attamen commodum, seu dampnum, quod ex ea alicui resultat, astimari prelio potest, & idem vita sub hujus utilitate, seu nocumenti justo valore poterit assecuari: quia omnis res prelio astimabilis, & periculo exposita est idonea materia contractus assecuacionis.

Tum, quia libertas nullo comparatur prelio, juxta illud, non bene pro toto libertas venditur auro, & tamen quatenus illa bonorum multorum est occasio, & ejus defectus aliquorum dampnorum causa, astimatur justo prelio, ac proinde servitus, vel captivitas periculum æquo valore potest assecuari, ut cum quis navigationem suscipit, vel iter aggreditur per loca subjecta periculo piratarum, seu latronum, à quibus timet in captivitatem redigi, manifestum est, posse tum querere mercatorum, qui dato prelio periculum hoc in se suscipiat; & sese captivitate, si in eam incidet, redimendum.

Nec obstat in contrarium adducta: *primum* enim fundamentum, quod vita hominis non sit prelio astimabilis, falsum est: si de commodo & damno annexo, & concomitantem vitam loquamur: potest siquidem ex alicui morte tantum nocumentum in eos, quibus ipse est debitor, redundare, ut maximo valore astimetur, & idem quamvis vita secundum se, & in genere nature omne prelio excedat: ut tamet ad eam sequitur utile & nocivum aliis, valorem habet, & assecuacionis materia esse potest.

Ad secundum. Negatur hujusmodi contractum non esse re publica utilem: immò juvat, & prodest maximè illis, qui pecuniam non habent ad præsens, habitos tamen si per aliquot annos vixerint, ut hanc a mercatoribus obtineant assecuante aliquo ipsorum

vitam per illud tempus, ut contingit in casu proposito.

Ad ultimum dicitur, raro posse evenire, ut per contractum assecuacionis vita desideretur mors alicuius; immò isto superstite lucratur assecuador preium acceptum; si etiam, cui fit assecuatio, commoda debita comparabit. Quod si aliquando accidat casus, in quo proper hujusmodi assecuacionem mors alicius expoptet, non est id tribendum huic contractum, nec naturæ illius, sed vitio & iniuriali contrahentium; siue donatio rei obtinenda post mortem donantis, & instituto hereditis, ac alia similia non dampnatur, tu quoque non nunquamq; occasio captandæ & desiderandæ mortis illius qui donavit, vel hereditem instituit, eu quoq; tale desiderium provenit vitio hominis, non ex natura donationis, aut testamenti.

Advertendum tamen est à Confessariis, hunc assecuacionis contractum, ut sit licitus in omni materia, quinque præreducere conditiones.

Prima est, ut eventus rei, cui assecuatur sit utriusque contrahentis incertus: saltem quantum ad noctitiam, quam de illo uterque habet, nam aliter illi, cui eventus certus est, nullo periculo se exponet.

Secunda, ut res, que assecuatur, existant, vestre, subjiciantur vero illi periculo, cujus securitas postulatur, id enim quod non est, sed fingitur esse, vel si existit, nullo periculo manet expositionis, non potest esse assecuacionis materia.

Tertia,

ut preium assecuadorum dandum sit justum, vel communem usi fori, vel arbitrio prudentium, & peritorum, consideratis temporis, loci & personarum circumstantiis, & pro ratione periculi preium statuarit. Et hinc colligunt Doctores, teneri rei dominum, ad manifestanda vere omnia pericula assecuacionis, que illi rei accidere quoq; modo possunt.

Quarta, ut is, cuius res assecuatur servet fiduciter omnes conditiones, & pacta apposita in contractu.

Quinta, ut assecuador habeat vitæ in bonis, unde solvat, alias scilicet & inique preium assecuacionis accepiterit; sicut qui luderet nullam omnino habens pecuniam, ex qua solvat alterius lucrum, non potest tutta conscientia quid lucrari ab altero lusore. Si igitur in causa proposito, haec conditions omnes fuerint, licita fuit assecuacionis facta de vita Remigii, temeritate assecuador, eo mortuo ante proximum tempus, illud vieturum, prohibuerit sub variis ponitis.

Nec obstat prefata extravagans *Pii V. in qua* expressè prohibetur preium semel census constitutum posse umquam ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidentis, nec quod ultimo contrahentes, minui, vel augeri.

Res, quod id intelligitur respectu illius, qui in re sua census constituit, & qui emitit; ita quod viator census inter hos semel positus non debet alterari, nec mutari per quascumque accidentiaris mutationes. *Verbi grati*, quando constuiti, & vendidisti census, valebat quinque pro centenario; sed ad aliquod tempus valet pro ratione octo pro centenario, non potest venditor, nisi emptor contrahere inter se, ut census antea emptus reducatur ad valorem nunc currentem, sed debet immobile permanere in prelio suis primi empionis: sed si novum velis constitutere census, & vendere antiquum, poteris illum vendere pro prelio currente eo tempore, quo venditur, & sic intentio Papæ non est, quod census etiam post ejus constitutionem non possit alteri magis, & minus vendi, juxta preium diversis temporibus æcum, & diminutum, sed intendit solam prohibere, quod qui emitit, aut vendidit certo prelio justo, non possit durante eodem contractu augere, aut diminuere preium empti census: iustitia siquidem pretii ad mercedem assecuacionis secundum tempus futurum, non secundum tempus futurum, aut præteritum. *Arg.*

Precio rerum, ff. ad leg. Tale.

LXXXVII. Transactio est de re dubia & litigiosa, hie jam mota non gratuita passio. Dicitur 1. dubia, qui

